

Årsmelding

2005

Samarbeid for handel som sikrer menneskerettigheter, utvikling og miljø

Initiativ for etisk handel (IEH)

Fra kontroll til forbedring

Levi's hevder å være den første multinasjonale handelsbedriften som lanserte en Code of Conduct med eksplisitte krav til arbeidsforhold hos sine frittstående leverandører. Det var i 1991. Siden da har flere bedrifter laget sine egne Code of Conduct, men det er faktisk først etter årtusenskifte at antallet bedrifter med Code of Conduct virkelig har fått sin utbredelse. Faktum er at majoriteten av bedrifter ennå ikke ser det som sitt ansvar å bidra til forbedrede arbeidsforhold hos sine produsenter. Men for de bedriftene som tar ansvar, har utviklingen gått rivende fort i hvordan dette ansvaret materialiserer seg.

En uhyre rask oppsummering av den internasjonale utviklingen de siste 15 år viser oss at implementering av Codes of Conduct har gått fra en enkel tro på at bare man skrev ned kravene på et stykke papir og presenterte dem ovenfor leverandøren, så ble arbeidsforholdene bedre, til en mer grunnleggende forståelse for feltets kompleksitet. Arbeidsforholdene ble nemlig ikke nevneverdig bedre av at produsenten hadde kundens Code of conduct liggende på pulten. Dermed skjøt arbeidet med å kontrollere at fabrikkene etterlevde Code of Conduct-kravene fart. Antall rapporterte brudd fortsatte imidlertid å øke. Ikke nødvendigvis fordi utbyggingen forverret seg, men fordi kontrollmetodene ble forbedret. Kombinasjonen av økt antall bedrifter med Codes of Conduct og økt antall kontroller ga en ny utfordring til det internasjonale etiske handel-miljøet – nemlig overkontrollering. En typisk kontroll eller sosial inspeksjon varer 1-3 dager (avhengig av størrelsen på produksjonsstedet) og innebærer intervju av ledelse, ansatte og sjekking av blant annet time- og lønningslister. Det har ikke vært uvanlig at én og samme fabrikk har gjennomgått 30 ulike inspeksjoner i løpet av år. Anekdotiske eksempler forteller endog om 100 inspeksjoner!

IEH er enig i at det har vært et overfokus på kontroller, men likevel hevde at disse har brakt oss kunnskap nødvendig for å kunne bidra til forbedringer. Omfattende kartlegging av arbeidsforhold har for eksempel gitt innsikt i at hovedutfordringene for en typisk fabrikk i Kina er helse og sikkerhet, overtid, lønnsvilkår og fravær av dialog mellom fabrikkledelsen og arbeidere.

Internasjonalt ledende etisk handel-bedrifter fronter nå en holistisk tilnærming til Code of Conduct-implementering. I stedet for å kontrollere om hvert enkelt krav er oppfylt eller ikke, søker man nå å fokusere på de grunnleggende årsaker til dårlige arbeidsforhold for derigjennom å bidra til forbedringer.

Ekstrem bruk av overtid er gjennomgående i flere land. Når overtidsbruken når det ekstreme, er sannsynligheten høy for at også andre arbeidsstandarder brytes: Arbeiderne blir utslitte og feilproduksjonen øker. Økt feilproduksjon reduserer profittmarginene. Det igjen øker stressnivået så produksjonsledelsen truer og kjeffer på arbeiderne, og det er i slike situasjoner alvorlige arbeidsulykker ofte skjer. Men hvordan kan overtiden reduseres? Både årsakene og løsningen finnes på flere hold. På fabrikknivå kan faktorer som ledelseskunnskap og produksjonsdesign forbedres. Arbeiderne selv kan ha konstruktive ideer til hvordan produksjonsprosessen kan forbedres, men de mangler ofte både kunnskap om egne rettigheter og kanaler for dialog med ledelsen. Det finnes konkrete eksempler på at rettighetsopplæring og forbedret kommunikasjon mellom fabrikkledelse og arbeidere har

målbare positive effekter på arbeidstid, lønn og fabrikkens evne til å holde kontraktsfestede tidsfrister. ¹ Når fabrikkledelsen selv ser sammenhengen mellom "the business case" og gode arbeidsforhold sikrer det at overtiden reduseres permanent og ikke bare periodevis (eller i verste fall ved å fabrikker doble timelister – en reell og en for å vise de sosiale inspektørene).

Vi skal heller ikke glemme at den beste og mest effektive kontrollmekanismen for gode arbeidsforhold er faglige rettigheter - at arbeiderne har rett til å organisere seg og at de gjør det. Inspektører og kontroller vil aldri kunne erstatte den sikkerhet som ligger i at arbeiderne er organisert og har egen fagbevegelse i ryggen.

Importbedriftens egen innkjøpspraksis kan også være en årsak til ekstrem overtidsbruk. Den britiske utviklingsorganisasjonen Oxfam hevder at den gjennomsnittlige ledetiden i tekstilindustrien har falt fra 90 til 45 dager. Krav til stadig kortere ledetid og hang til siste-liten- endringer av ordre bekreftes av produsenter som en av flere årsaker til ekstrem bruk av overtid. Av frykt for å miste en attraktiv kunde tar ikke produsenten opp dette problemet uoppfordret. Hvis derimot importbedriften selv initierer endring i egen innkjøpspraksis, vil det ikke bare redusere behovet for overtid, men også øke importbedriftens troverdighet ovenfor produsenten på at de faktisk ønsker å bidra til forbedringer.

Økt antall ansvarlige importbedrifter og dokumentasjon på sammenhengen mellom produsentens lønnsomhet og gode arbeidsforhold driver oss definitivt i positiv retning. Men det er langt fram mot en verden uten utbytting av arbeidere og miljø-ødeleggende produksjon. Derfor må vi aldri glemme at kjernen i etisk handel er å bidra til forbedringer.

Gunstein Instefjord
Styreleder, IEH

¹ IEH skal i samarbeid med blant andre Social Accountability International, initiere et prosjekt med disse elementene i Kina i 2006.

Initiativ for etisk handel (IEH)

IEH har to hovedmål:

1. Styrke oppslutningen om etisk handel
2. Styrke medlemmenes arbeid med etisk handel

Initiativ for etisk handel (IEH) er en medlemsorganisasjon for bedrifter og organisasjoner, et ressurscenter og en pådriver for etisk handel. IEHs arbeid hviler på forutsetningen om at handel fremmer utvikling hvis arbeidsforholdene i produksjonen av handelsvarer er forsvarlige. Utbytende arbeidsforhold, barnearbeid, arbeidsulykker og miljøødeleggelser holder utviklingen tilbake i land som ellers tjener på internasjonal handel. Medlemskap i IEH skal garantere vilje til å bidra til forbedringer i disse forholdene.

Initiativ for etisk handel (IEH) ble stiftet 27. november 2000 av Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjonen, Coop Norge, Kirkens Nødhjelp og Landsorganisasjonen i Norge.

IEHs etiske målsettinger – hovedpunkter:

- Ingen skal tvinges til å arbeide
- Rett til fagorganisering og kollektive forhandlinger
- Ikke barnearbeid
- Ingen diskriminering
- Ingen brutal behandling
- Sikre og hygieniske arbeidsforhold
- Lønn å leve av
- Rimelig arbeidstid
- Regulære ansettelser
- Eiendomsrett og ressursbruk i overensstemmelse med lokalsamfunnets behov
- Hensyn til miljøet

Ved utgangen av 2005 var 35 bedrifter og 8 organisasjoner medlemmer i IEH.

IEHs virksomhet var i 2005 finansiert ved medlemskontingenter (67 %) og støtte fra Norad.

Innhold

- Styret
- Sekretariatet
- Virksomhetens art
- Fortsatt drift
- Likestilling
- Arbeidsmiljø
- Ytre miljø
- Medlemmer i Initiativ for etisk handel 31.12.2005
- Aktiviteter 2005 – sekretariatet
- Planlagte aktiviteter 2006
- Rapport fra bedriftsmedlemmene
- Rapport fra organisasjonsmedlemmene
- Fem år – ordet til stifterne
- Regnskap, balanse og revisjonserklæring 2005

Styret

Til årsmøtet 28.04.2005

Medlem	Personlig varamedlem
Gunstein Instefjord, Kirkens Nødhjelp (styreleder)	Simon Pahle, Kirkens Nødhjelp
Thomas Angell, HSH	Ingrid Thin Bjerke, HSH
Karen Onsager, Varner Gruppen AS	Nina Schefte, IKEA
Terje Kalheim, LO	Atle Høie, Fellesforbundet
Elin Enge, Norsk Folkehjelp	Petter Arnestad, GRIP
Svein Tevasvoll, Coop Norge	Marit Bjerkås, Coop Norge
Hilde Vanvik, The Body Shop	Johan Storvik, Eurosko

Etter årsmøtet 28.04. 2005

Medlem	Personlig varamedlem
Gunstein Instefjord, Kirkens Nødhjelp (styreleder)	Simon Pahle, Kirkens Nødhjelp
Thomas Angell, HSH	Ingrid Thin Bjerke, HSH
Camilla Stang, Varnergruppen	Nina Schefte, IKEA
Terje Kalheim, LO	Atle Høie, Fellesforbundet
Petter Arnestad, GRIP	Tina Enevoldsen, Norsk Folkehjelp
Knut Lutnæs, Coop Norge	Marit Bjerkås, Coop Norge
Hilde Vanvik, The Body Shop	Johan Storvik, Eurosko

Sekretariatet

IEHs sekretariat har tre fulltidsansatte:
Leif Iversen, daglig leder
Gunelie Winum, prosjektleder
Kristin Holter, informasjonsrådgiver

Virksomhetens art

Initiativ for etisk handel (IEH) er en medlemsorganisasjon stiftet 27. november 2000 av Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Coop Norge, Kirkens Nødhjelp og Landsorganisasjonen i Norge. Kontoret ligger i Oslo. IEH er åpen for medlemskap fra bedrifter, næringsorganisasjoner, fagforeninger, frivillige organisasjoner og offentlige virksomheter.

IEHs overordnede målsetting er å samarbeide for handel som sikrer menneskerettigheter, utvikling og miljø. Det kan bare skje gjennom samfunnsansvarlig næringsvirksomhet der menneskerettigheter (herunder arbeidstakerrettigheter) og miljø ivaretas og der det skjer en stadig forbedring av sosiale og miljømessige forhold knyttet til produksjon.

IEH skal sette medlemmene i stand til å løse utfordringer knyttet til etisk handel.

Fortsatt drift

Årsregnskapet for 2005 er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Styret bekrefter at forutsetningen er til stede. Foreningens kortsiktige og langsiktige planer for årene framover gir grunnlag for dette.

Likestilling

I styret sitter det 5 menn og 2 kvinner. Sekretariatet består av en daglig leder (mann), en prosjektleder (kvinne) og en informasjonsrådgiver (kvinne). I forbindelse med arbeidet til valgkomiteen er det spesielt oppfordret til å sikre lik representasjon av begge kjønn. Det er for øvrig ikke iverksatt eller planlagt konkrete tiltak for å fremme likestilling.

Arbeidsmiljø

Det har i løpet av året vært lite sykefravær. Det er heller ikke rapportert om arbeidsuhell eller ulykker.

Ytre miljø

IEH påvirker i svært begrenset grad det ytre miljø og anses ikke å forurense det ytre miljø utover det som normalt følger av denne type virksomhet. Miljøbelastningen skjer i stor grad som følge av reisevirksomhet og bruk av papir/utstyr. Det legges stor vekt på at virksomheten i minst mulig grad skal føre til belastning på miljøet.

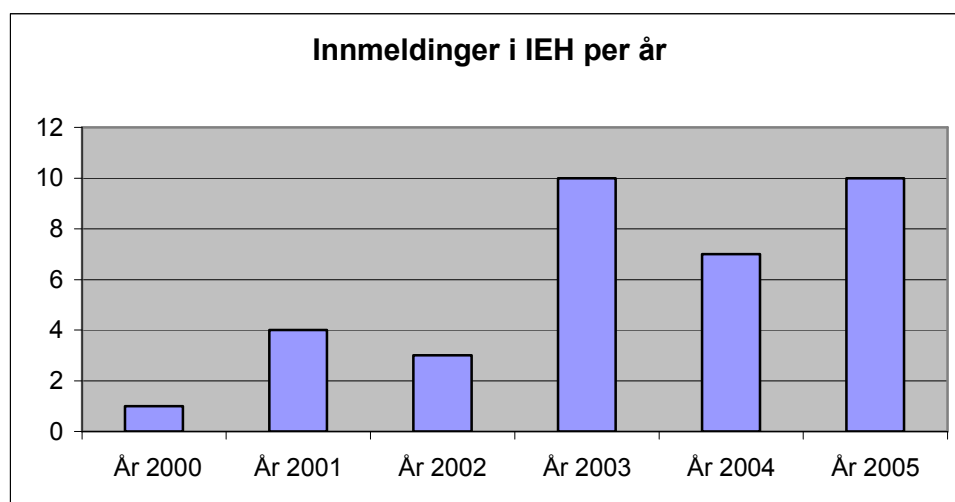
Medlemmer i Initiativ for etisk handel 31.12.2005

IEH hadde totalt 35 bedriftsmedlemmer ved utgangen av 2005

Bedrift	Medlem fra år					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Arts & Crafts (gave&interiør)					X	
Bama Gruppen (frukt og grønt)			X			
Body Shop (kosmetikk)		X				
Chiquita (frukt og grønt)						X
Coop Norge (dagligvare + tekstil)	X					
Coop NKL						X
Euro Sko (sko)				X		
Express-pakk						X
Fairtrade Norge (gave- og interiør)					X	
Friele Kaffehus (kaffe)				X		
Gresvig (sport)					X	
Helly Hansen (tekstil/sport)				X		
Hokus Pokus (leketøy)						X
ICA Norge (dagligvare)		X				
IKEA (møbel)				X		
Joh. Johansson (kaffe)				X		
Kapp Ahl (tekstil)			X			
Kjeldsberg Kaffebrenneri (kaffe)				X		
La Mote (tekstil)						X
Lilleborg (rengjøring)						X
Mester Grønn (blomster)						
Nidar (sjokolade)						X
Noramix (te + dagligvare)						X
Norgegruppen (dagligvare)		X				
Norsk Dekor (reklame art)				X		
Rema 1000 (dagligvare)		X				
Russeservice (tekstil)					X	
Sandvik (forlag)						X
ScanTrade AS (sport)					X	
Stormberg (tekstil)			X			
Surprice (tekstil)					X	
Swix (sport)				X		
Telenor (tele)						X
University (tekstil)					X	
Varnerguppen (tekstil)				X		
Voice (tekstil)				X		
TOTALT	1	4	3	10	7	10

IEH hadde totalt 8 organisasjonsmedlemmer ved utgangen av 2005

Organisasjoner	Medlem fra år					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Fellesforbundet		X				
GRIP		X				
HSH	X					
Handel og Kontor		X				
Kirkens Nødhjelp	X					
Landsorganisasjonen	X					
Norsk Folkehjelp		X				
Norges Fotballforbund						X

Aktiviteter 2005 – sekretariatet

Rekruttering

10 nye bedrifter ble medlemmer i IEH i 2005. Ved utgangen av året bestod IEH-fellesskapet av 35 bedrifter og 8 organisasjoner.

Verktøy og support til medlemmene

En viktig oppgave for IEH-sekretariatet er å bistå medlemmene i implementering av etisk handel gjennom å holde bedriftsintern kurs/opplæring, utvikling av handlingsplaner, møter, samt praktisk rådgivning ved konkrete henvendelser fra medlemmene.

IEH har i 2005 arrangert følgende møter/seminar/konferanser

Mnd	Tema/beskrivelse	Innledere
Apr	"Muligheter og begrensninger i markedsføring av samfunnsansvar"	Forbrukerombudet
Apr	Miljøinformasjonsloven	Klagenemda for miljøinformasjon
Apr	"Working with Asiatic suppliers: What are the challenges to Norwegian Firms"	IEH/BI Verité Varnergruppen
Okt	"Ethical Trade & Corporate Social Responsibility"	IEH/BI Anita Roddick, The Body Shop-gründer
Nov	"Responsible Supply Chain Management: how to improve human rights, labour rights and environmental aspects in the supply chain" Markering av IEH 5 års jubileum for konferansedeltakere	KappAhl Vietnam Business Links Initiative (IEH parallell-sesjon ved Nasjonal CSR konferanse, Oslo)
Des	Sedex (Suppliers Ethical Data Exchange)	Sedex

IEH har i 2005 innledet på følgende eksterne arrangement:

Mnd	IEH tematisk innledning	Arrangør
Jan	Ethical Trade as an option for political consumers	Europeisk forskerkonferanse, Oslo
Mars	Bedrifters samfunnsansvar og etisk handel	Polyteknisk Forening
Mars	IEH i panel etter filmvisning om arbeidsforhold i palmeoljeindustrien	Film fra Sør
April	Etikk i sjokoladeindustrien	Amnesty studentgruppe, Studentersamfundet Tr.heim
April	Arbeidsforhold i tekstilindustrien. Lansering av Kirkens Nødhjelps rapport "Race to the Bottom"	Kirkens Nødhjelp
April	"Næringsliv og etikk. Hva bør næringslivets sosiale ansvar være og hvordan kan henholdsvis selvregulering, nasjonal regulering og overnasjonal regulering bidra til god sosial praksis?"	UiO – institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Mai	Hva er etisk handel - hva gjøres i Norge	Bærum Rotary
Juni	Samfunnsansvarlige innkjøp – hva gjør man?	BBU
Sept	Freedom of Association	Clean Clothes Campaign, Sverige

Sept	Etikk i butikk	JazzAid
Okt	Offentlig sektor og etisk innkjøp	Fagforbundet
Des	Kina: Lav pris – høy kostnad	NIMA Norsk forbund for innkjøp og logistikk
Des	India: Nødvendig samfunnsansvar	NIMA Norsk forbund for innkjøp og logistikk

IEH nyhetsbrev

IEHs viktigste informasjonskanal er vårt elektroniske nyhetsbrev. IEH publiserte 165 saker om etisk handel og samfunnsansvar fra inn- og utland i 2005. Flere av sakene er blitt fanget opp av media.

IEH hjemmeside.

Antall besøkende økte med 50 % fra januar til desember, og utgjorde gjennomsnittlig ca 6000 besøk/måned.

Media

Etisk handel og IEH har vært omtalt i ulike medier som Logistikk og Innkjøp, Gave & Interiør, Dagligvarehandelen, Color Line Magasin, P2, Ukeavisen Ledelse, Aftenposten, Stavanger Aftenblad, Bergens Tidende, LO Aktuelt.

Andre aktiviteter.

Juryrepresentasjon Glassbjørn – innkjøpspris

Samarbeid med Norad

IEH har hatt et samarbeid med Norad siden 2002. I perioden 2003-2005 hadde IEH en 3-årig samarbeidsavtale og som blant annet innebar at IEH fikk økonomisk støtte til drift. Norad signaliserte i 2005 interesse for fortsatt samarbeid med IEH (4 år), men at formen skulle vurderes på bakgrunn av en gjennomgang av IEH. Denne gjennomgangen ble utført av konsultantselskapet Scanteam.

Scanteams rapport er svært positive til IEHs virksomhet, og i konklusjonene heter det blant annet:

- Medlemstallet til IEH har økt kraftig
- Egenfinansieringen har økt fra 24 prosent i 2001 til 67 prosent i 2005
- IEH har relevante og håndterbare verktøy for medlemmene
- IEH er lett tilgjengelig og gir kostnadseffektiv støtte for medlemmene
- IEH bidrar til økt offentlig oppmerksomhet om etisk handel
- IEH har et omfattende nettverk, både i Norge og internasjonalt
- Medarbeiderne får gode skussmål når det gjelder faglig dyktighet

Scanteam mener at IEH er "riktig organisasjon til riktig tid". Samtidig foreslår de at IEH bør arbeide direkte med økt import fra utviklingsland. Etter IEHs oppfatning vil dette stride mot medlemsorganisasjonen IEHs mandat, som er etisk handel. IEH har derfor gitt uttrykk for uenighet med rapportens anbefaling på dette punktet. Samtidig er det slik at det blant IEHs medlemmer er mange store importører av u-landsprodukter. IEH ønsker å spille en konstruktiv rolle i dialogen mellom norske myndigheter og importbedrifter om u-landsimport.

Planlagte aktiviteter 2006

Selv om det strengt tatt ikke hører hjemme i en rapport for 2005, ønsker vi å bringe en kort oversikt over våre planlagte aktiviteter for 2006:

Seminar: Gode arbeidsforhold gir lønnsom produksjon – erfaringer fra Kina

Innledere med bred erfaring fra etisk handel i Kina vil vise at et viktig suksesskriterium for å få til forbedringer er å inkludere arbeiderne. Dessuten at forbedringstiltak ved å kutte kostnader og profesjonalisere produksjonen er til fordel både for arbeidere og produsent.

Worker/Management training in China

Basert på deltakende metode med høy grad av involvering av arbeidere, fokuserer prosjektet på bruk av Code of Conduct som et instrument til å fremme og sikre lovfestede og grunnleggende arbeidstakerrettigheter. Lokale prosjektpartnere gjennomfører opplæring av arbeidere og ledelse.

Opplæringsmoduler om etisk handel

IEH vil i løpet av 2006 utvikle spesialtilpassede kurs i etisk handel til bruk for medlemmer.

Landrapporter (Vietnam og Bangladesh)

Land som har ratifisert ILO konvensjoner bygger også sin nasjonale arbeidslovgivning på disse. Det betyr at Code of Conduct-krav i mange tilfeller dreier seg om at produsenten etterlever nasjonal lovgivning. Kunnskap om sammenfall eller hull mellom Code of Conduct-krav og nasjonal arbeidslovgivning er derfor et nyttig og relevant verktøy både for importbedriftene og produsentene.

RAID versjon 2 – kartleggingsverktøy for arbeidsforhold hos leverandør/produsent

RAID er et kartleggings – og analyseverktøy for arbeidsforhold hos leverandør/produsent basert på egenerklæring. RAID ble initiert av IEH og utviklet av IEH i samarbeid med DNV og BI, med Varner Gruppen som pilotbedrift. Basert på erfaringene med bruk av RAID, skal IEH i 2006 lage en forbedret versjon av RAID.

Kjemikalieliste – engelsk versjon

GRIP utarbeidet i 2005 en norsk liste over kjemikalier i tekstiler man skal være spesielt oppmerksom på. Kjemikalielisten er et verktøy for de som profesjonelt arbeider med produksjon eller innkjøp av klær og tekstilprodukter. IEH og GRIP samfinansierer utarbeidelsen av en engelsk versjon av kjemikalielisten.

Kapasitetsbygging for etterlevelse av Codes of Conduct ved vietnamesiske sko – og tekstilfabrikker

VBLI er en vietnamesisk multistakeholder organisasjon hvis mål er å operasjonalisere etterlevelse av Codes of Conduct og nasjonal lovgivning i vietnamesiske sko - og tekstilfabrikker. Arbeidsforhold i industrien preges av brudd på helse- og sikkerhet som blant annet støy, støv og helse – og miljøskadelig håndtering av kjemikalier. Initiativet er opprettet ut fra erkjennelsen av behovet for kapasitetsbygging på produksjonsnivå. Fabrikkleidelsen får opplæring i enkle, kostnadseffektive helse- og sikkerhetstiltak slik at de kan etterleve nasjonale lover og forskrifter.

Database over lokale etisk handel-ressurser

IEH har en betydelig mengde kontaktinformasjon over lokale ressurser som er nyttig for medlemsbedriftenes Code of Conduct-implementering i mange land. Disse spenner fra profesjonelle sosiale inspektører, lokale organisasjoner og fagforeninger som har inngående kjennskap til kritikkverdige forhold, til fagmiljøer som kan bidra til forbedringer. Databasen vil systematisere og supplere IEHs eksisterende kontaktinformasjon og forenkle arbeidet med å identifisere relevante samarbeidspartnere.

Rapport fra bedriftsmedlemmene

Hvorfor har IEH årlig medlemsrapportering?

Målet med medlemsrapporteringen er at progresjonen i medlemsbedriftenes arbeid med etisk handel fanges opp og synliggjøres. Åpenhet er en viktig del av arbeidet med samfunnsansvar og etiske handel. Uten tilstrekkelig åpenhet utfordres troverdigheten til bedriftens arbeid med samfunnsansvar og etisk handel. Tilsvarende krav til åpenhet rettes selvsagt også mot IEH som organisasjon.

Siden IEH ble opprettet har det vært en viktig del av medlemsforpliktelsene i IEH årlig å rapportere om virksomhet knyttet til etisk handel. IEHs årsmøte i 2004 vedtok at rapportene fra medlemmene til IEH skulle være offentlig tilgjengelige. Medlemsbedriftene kan imidlertid selv velge om rapporten for det første året skal være offentlig tilgjengelig. At noen medlemsbedrifter likevel ikke rapporterte for 2005, er en utfordring IEH må gi oppmerksomhet i 2006.

Kravet til offentlighet gir utfordringer i forhold til hvordan rapporteringsskjemaet kan utformes. Medlemsrapportene skal synliggjøre bedriftenes arbeid med etisk handel, men ikke være så detaljerte at opplysninger medlemmene vurderer som forretningshemmeligheter kreves avslørt.

Utover behovet for å tilfredsstille kravet om åpenhet, fyller årsrapportene fra medlemmene til IEH flere funksjoner:

- Rapportene danner grunnlag for sekretariatets arbeid med medlemmene
- Rapportene kan danne grunnlag for samarbeid mellom medlemmene
- Rapportene skal hjelpe medlemmene med å vurdere egen innsats

At IEHs medlemsbedrifter en svært uensartet gruppe bidrar til å gjøre rapporteringen til IEH komplisert. IEHs medlemsbedrifter står overfor utfordringer av ulik vanskelighetsgrad: De er av svært ulik størrelse og har ulik kapasitet til å påvirke. IEHs minste medlemsbedrift har to ansatte – den største har 90 000 ansatte på verdensbasis. Bedriftene kommer også fra svært ulike bransjer. De har også ulike posisjon i forhold til forbedringstiltakenes mål, som mest vanlig er produsenten. De fleste medlemsbedrifter forholder seg direkte til produsent, men mange forholder seg til ulike typer mellomledd/leverandører uten å stå i direkte kontakt med fabrikkene eller plantene varene de importerer blir produsert.

Hvem er IEHs medlemsbedrifter?

IEH er en organisasjon for handels- og importbedrifter, eller bedrifter med et betydelig innkjøpsbudsjett. Den typiske IEH-bedrift er kunde hos utenlandsk produsent, og eier ingen fabrikk eller plantasje selv. Cirka halvparten av IEHs medlemmer har egne utsalgssteder eller selger direkte til forbrukere via postordre eller internett.

Produktspekter

Som det fremgår av oversikten nedenfor er det i løpet av 2005 skjedd en vesentlig utvidelse av hvilke produktgrupper som er representert i IEH.

Produktgrupper representert i IEH 2004	Produktgrupper representert i IEH 2005
Dagligvare	Dagligvare
Frukt og grønnsaker	Frukt og grønnsaker
Gaver/accessoirer	Gaver/accessoirer
Kaffe	Kaffe
Kosmetikk, hår- og hudpleie	Kosmetikk, hår- og hudpleie
Møbler, interiør	Møbler, interiør
Sport	Sport
Sko	Sko
Tekstil, klær og tilbehør	Tekstil, klær og tilbehør
	Emballasje
	Forlag
	Godterier
	Leker
	Rengjøringsartikler
	Te
	Tele

Hvor importeres det fra?

IEH-bedriftenes produsenter befinner seg i all hovedsak i Asia, Latin-Amerika og Sør-Europa. Mens Kina er det klart viktigste produksjonslandet for non-food varer, produseres Kaffe produseres i beltet rundt ekvator, frukt og grønt – da særlig bananer - handles fra latinamerikanske land. Den geografiske utstrekningen er stor. Som oversikten viser importerer IEHs medlemsbedrifter varer fra 74 land.

Albania
Argentina
Bangladesh
Belgia
Brasil
Bulgaria
Colombia
Costa Rica
Chile
Cuba
Dominikanske republikk
Danmark
Egypt
Elfenbenskysten
El Salvador
England
Estonia
Etiopia
Equador

Filippinene
Finland
Frankrike
Ghana
Guatemala
Hellas
Honduras
Hong Kong
Hviterussland
India
Indonesia
Italia
Israel
Japan
Kenya
Kina
Korea
Kypros
Latvia
Litauen

Macau
Madagaskar
Marokko
Malaysia
Mexico
Moldova
Nederland
Nepal
Nicaragua
Norge
Pakistan
Peru
Polen
Portugal
Romania
Russland
Senegal
Singapore
Slovakia
Spania

Sri Lanka
Sudan
Sveits
Sverige
Sør Afrika
Taiwan
Thailand
Tsjekkia
Tunisia
Tyrkia
Tyskland
Ukraina
USA
Vietnam
Østerrike
Øst-Timor
Zambia
Zimbabwe

Hvordan organiserer bedriftene arbeidet med etisk handel?

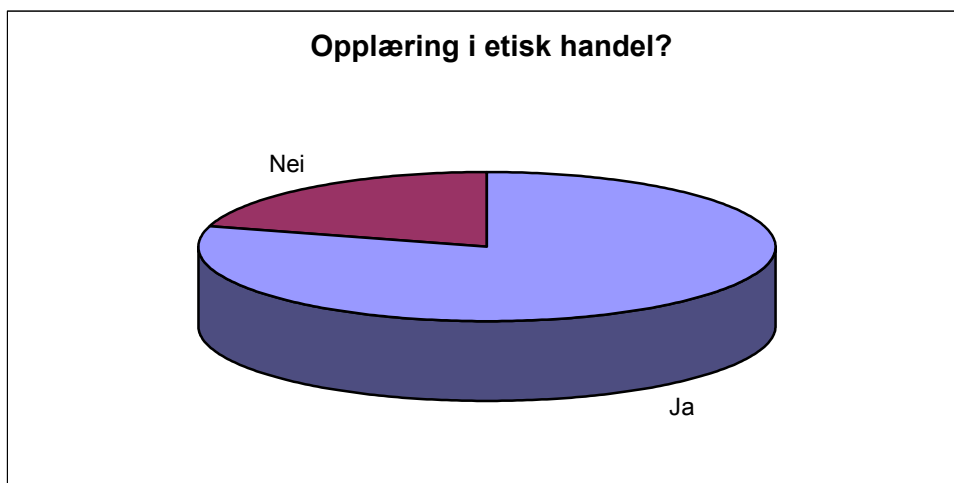
Avhengig av størrelse og hvor lenge bedriften har vært engasjert i etisk handel, varierer det hvor bedriftene plasserer ansvaret for og arbeidet med gjennomføringen av tiltak knyttet til etisk handel:

- Dagligleder/adm.dir har ansvaret selv, medarbeidere ved behov. Dette er den mest brukte måten å organisere arbeidet på hos små og mellomstore bedrifter.
- Egen stilling med etisk handel og samfunnsansvar som eneste ansvarsområde. Bare bedrifter med en viss størrelse velger denne modellen.
- Varesikringsavdeling har etisk handel som del av sitt ansvarsområde. For mange bedrifter er arbeidet med implementering av etiske retningslinjer en naturlig fortsettelse av oppfølging av andre typer regelverk, mest vanlig i forbindelse med regler for matvarehåndtering.
- Faste samarbeidsgrupper mellom relevante avdelinger i bedriften, som supply/sourcing, satelittkontor i produksjonsland og informasjonsavdeling. Uansett hvor det daglige oppfølgingsansvaret ligger, er det mange bedrifter som supplerer med slike samarbeidsgrupper.

Kunnskap om etisk handel

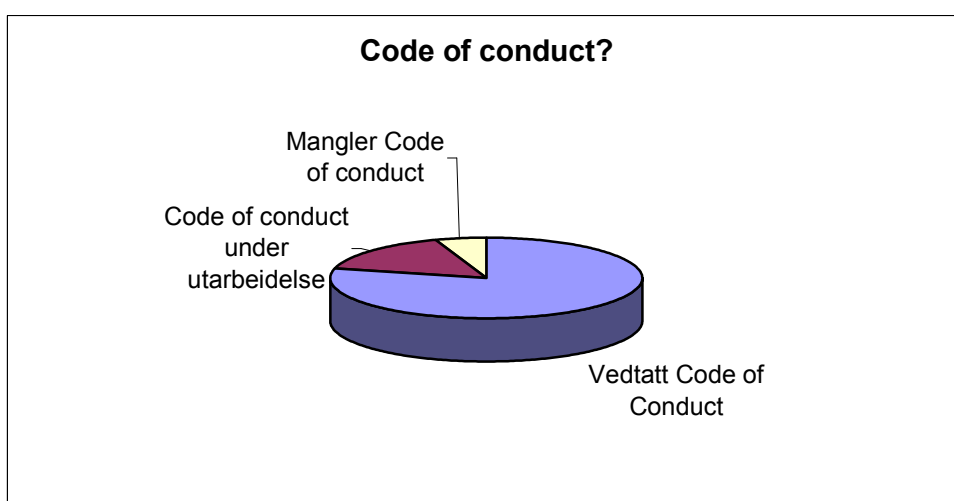
Menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø – FN, ILO og internasjonale konvensjoner - er temaer som hittil ikke har vært grundig behandlet på de utdanningssteder norske forretningsfolk har vært innom. Det er derfor i de fleste bedrifter som engasjerer seg i etiske problemstillinger et stort behov for opplæring. Etisk handel og bedriftenes samfunnsansvar er dessuten et fagfelt i rask utvikling, og selv den best skolerte har behov for oppdateringer.

Som det fremgår av figuren har et overveiende flertall av IEHs medlemsbedrifter gjennomført et systematisert opplæringstiltak av de ansatte i løpet av 2005. Det er IEHs målsetting at alle medlemsbedrifter som ønsker det skal motta den opplæring som passer de utfordringer bedriften møter i sitt arbeid med etisk handel. Andelen medlemsbedrifter som har gjennomført kursing av sine ansatte bør øke år for år. Derfor er det gledelig at andelen medlemmer som har gjennomført opplæringstiltak har sunket fra 60 prosent i 2004, til ca.80 prosent i 2005.

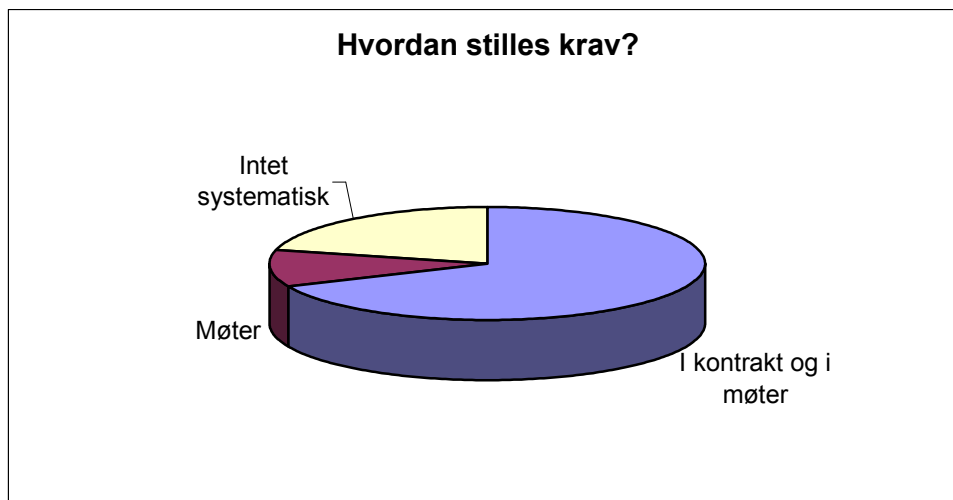
Krav til produsent og leverandør

Bedriftens Code of conduct, eller etiske retningslinjer for handel, danner grunnlaget for bedriftens arbeid med etisk handel. De etiske retningslinjene angir målene for arbeidet. Når IEHs medlemsbedrifter skal gjøre sine forventninger klare for produsent, er den foretrukne fremgangsmåten kombinasjonen å inkludere kravene i kontrakt og ha dem som tema for møter med produsent.

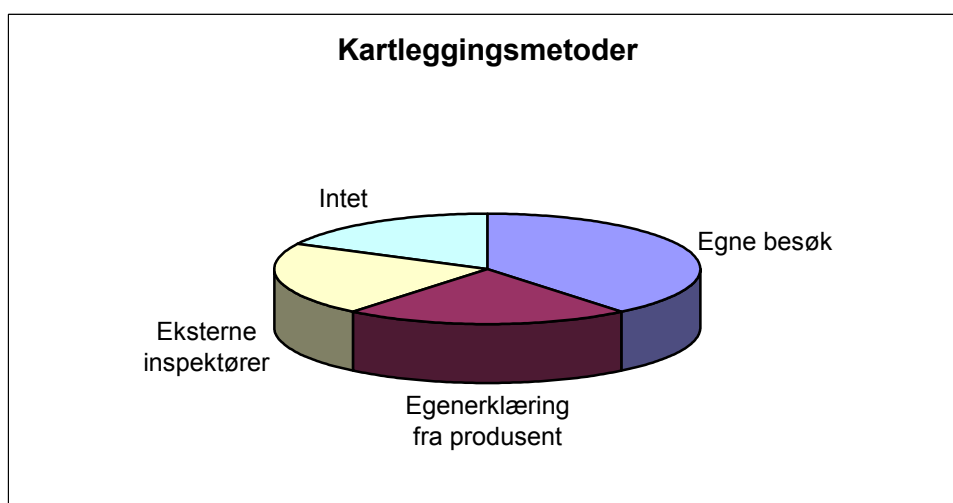
Vanligvis benytter IEHs medlemsbedrifter seg av to fremgangsmåter for å fremme sine krav om gode arbeidsforhold hos produsent: Kravene inngår som en del av kontrakten mellom handelsbedrift og produksjonsbedrift, og kravene formidles i møter mellom handelsbedrift og produksjonsbedrift. Flere av IEHs medlemsbedrifter lar sine etiske retningslinjer inngå som del av kontraktskravene til alle eller enkelte av sine leverandører og produsenter.

Erfaringer med dette og hvordan slike krav mest hensiktsmessig bør følges opp, blir et viktig tema for IEH og IEHs medlemsbedrifter i tiden som kommer.

Kartlegging av arbeidsforhold

IEHs medlemsbedrifter benytter seg hovedsakelig av tre fremgangsmåter for å kartlegge eller danne seg et inntrykk av arbeidsforhold hos produsent: Ved utsendelse av egnevalueringsskjemaer, ved egne besøk hos produsent og ved bruk av eksterne inspektører. Alle disse metoder har sine styrker og sine svakheter.

Egenevalueringsskjemaene er en effektiv måte å nå mange leverandører på. Hvor godt de fungerer som kartleggingsinstrument avhenger blant annet av hvor godt de er utformet og hvorvidt det foreligger språkbarrierer. Feilrapportering er selvfølgelig en utfordring, det samme er svarprosent. Likevel finner mange bedrifter at egnevalueringsskjemaer er en god og kostnadseffektiv måte å danne seg et førsteinntrykk av arbeidsforholdene hos sine produsenter og hvilke hovedutfordringer implementering av retningslinjer for etisk handel vil møte.

Ved **egne besøk** hos produsent. Selv om et helt troverdig bilde av situasjonen ved produksjonsstedet ikke kommer frem under slike besøk, er det viktig at den norske bedriften legger tyngde til sine etiske retningslinjer for handel ved å bruke tid på å vurdere arbeidsforhold på produksjonsstedet ved besøk.

En del av de største bedriftene har for dette formål egne utdannede inspektører som foretar inspeksjoner på produksjonsbedriftene det handles fra.

Eksterne inspektører benyttes delvis fordi det krever spesialkunnskap å foreta en grundig kartlegging av arbeidsforhold, delvis fordi rapporter om arbeidsforhold fra eksterne inspektører tillegges større troverdighet enn rapporter utarbeidet av bedriften selv. Eksterne inspektører kan være fra kommersielle konsultantselskaper eller fra organisasjoner. Imidlertid har også slike rapporter sine ulemper. "Auditing fatigue" er blitt et begrep fordi mange produsenter bruker uforholdsmessig mye tid på stadige besøk fra inspektører på oppdrag for ulike kunder. Et annet forhold er at produsenter tilpasser seg kravene i inspektørens skjemaer ikke ved å forbedre arbeidsforholdene, men ved å produsere falsk dokumentasjon på at arbeidsforholdene er prima.

Resultatene av kartleggingsarbeidet

Om noe generelt skal sies om situasjonen hos produsentene, er det at så å si alle IEHs medlemsbedrifter har produsenter hvor deres krav om arbeidsstandarder bare delvis er innfridd. Dette er ikke noe IEHs medlemsbedrifter er alene om. Alle bedrifter som driver internasjonal handel møter denne utfordringen.

Enkelte av IEHs medlemsbedrifter har egne omfattende databaser for informasjon om arbeidsforhold hos produsent. De fleste av IEHs medlemsbedrifter er imidlertid kommet kort når det gjelder å utarbeide detaljerte databaser hva gjelder arbeidsforhold hos sine produsenter. Til nå har heller ikke IEHs sekretariat hatt noe godt kartleggingsverktøy å tilby medlemsbedriftene. Det har derfor ikke vært noe krav i årets rapport at arbeidsforhold hos produsent skal redegjøres for i detalj. Imidlertid er det slik at IEHs medlemsbedrifter må kunne danne seg et kvalifisert bilde av arbeidsforholdene hos sine produsenter for på en adekvat måte å kunne bidra til, eller kreve, at disse bedres der det er nødvendig.

Å kartlegge arbeidsforhold er en krevende øvelse. Medlemsrapportene melder kartleggingsutfordringer knyttet til

- Å utforme et enhetlig system for oppfølging og kontroll av ulike produsenter
- Å finne kartleggings- og kontrollmetoder som avdekker den virkelige situasjon
- Å gi produsenter en tett oppfølging til tross for lange avstander og begrenset tid

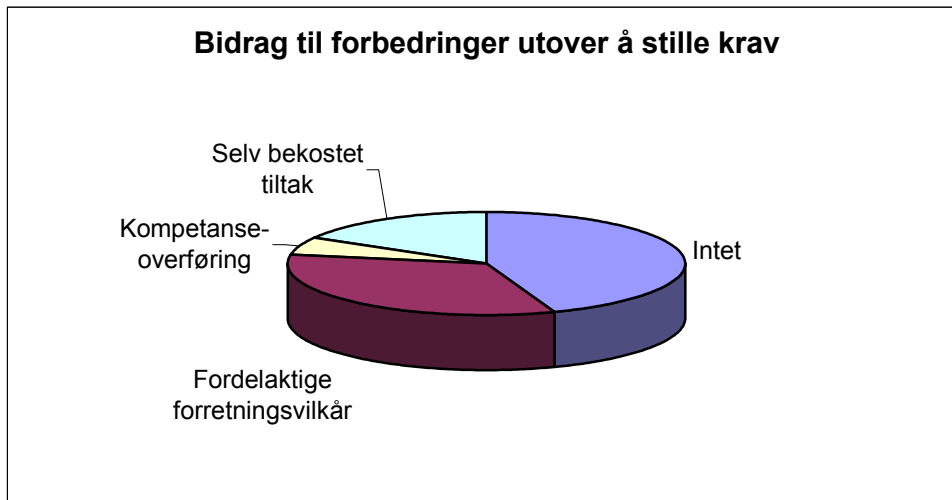
Alt er ikke like dystert. En av IEHs mer avanserte medlemsbedrifter hva angår etisk handel, rapporterer om en 64 prosents nedgang i antall registrerte brudd på de etiske retningslinjene fra første til annen gangs kartlegging.

Helt konkret melder medlemmene om følgende hovedutfordringer:

- Behandling av kjemikalier
- Håndtering av avfall og farlig avfall
- Brannvernustyr, merking av nødutgang og trening i brannvern/evakuering
- Manglende og mangelfulle kontrakter, forsikringer, tidsregistrering og overtidsbetaling
- Organisasjonsfrihet
- Manglende dokumentasjon i forhold til krav vedr. barnearbeid
- Manglende dokumentasjon for å spore tømmer

Forbedringer

Rapportene inneholder også gode eksempler på hvordan medlemsbedriftene bidrar til forbedringer:

- Gjennomgang av egen forretningspraksis: Flere bedrifter melder at de bestreber seg på å sette ordre i god tid. Ved å gi produsenten bedre muligheter til å planlegge produksjonen, kan behovet for ekstrem bruk av overtid reduseres.
- Avtalefestede forbedringsplaner, gjerne kombinert med kompetanseoverføring og opplæringstiltak.
- Produsenter med gode arbeidsforhold gis mer fordelaktige forretningsvilkår.
- Medlemsbedriften er med på å finansiere forbedringstiltak hos produsent eller i produsentens nærmiljø.

Sertifisering

Å kjøpe fra sosialt sertifiserte produsenter er én vei mot målet om at arbeidstakerrettigheter respekteres i leverandørkjeden. Flere av IEHs medlemsbedrifter har sertifiserte produsenter. Nedenfor følger en presentasjon av tre av de hyppigst brukte standardene:

Av sosiale sertifikater som ikke er tilknyttet en spesiell bransje, er **SA8000** den mest anerkjente på global basis. SA8000 omfatter kun arbeidstakerrettigheter (basert på ILOs konvensjoner) og dokumentasjon av ledelsessystemer som ivaretar disse rettighetene. SA8000 stiller for eksempel ikke miljøkrav utover hva som påvirker arbeidernes helse og sikkerhet. Produsenten må gjennomgå en kontroll som blant annet omfatter intervju av ledelse og arbeidere (selvfølgelig hver for seg), dokumentasjon av helse- og sikkerhetsopplæring, system for å kontrollere at arbeiderne ikke er mindreårige, lønnsnivå og arbeidstidspraksis. Det er flere årsaker til at produsenter velger å bli SA8000-sertifisert. En grunn er krav fra vestlige kunder. En annen grunn er at produsenter ser SA8000 som et markedsføringsverktøy på verdensmarkedet. En tredje, og kanskje den viktigste grunnen, er at SA8000-sertifiserte leverandører unngår "audit fatigue", det vil si at de stadig vekk må gjennomgå samme sosiale kontroll fra ulike kunder.

Utz Kapeh er en ikke-kommersiell organisasjon som tilbyr medlemskap til kaffedyrkere, kaffebrennere og kaffeforhandlere. Organisasjonen sertifiserer kaffeplantasjer i henhold til arbeidsstandarder og miljø. Flere av IEHs medlemmer innen kaffeindustrien forhandler kaffe fra Utz Kapeh-sertifiserte farmer.

Max Havelaar er en merkeordning innen det internasjonale Fairtrade-systemet som garanterer at småprodusenter i utviklingsland får gode handelsbetingelser og tryggere sosiale vilkår. I norske butikker selges det først og fremst MaxHavelaar-merket kaffe, te bananer og roser.

Hvordan offentliggjør medlemsbedriftene sitt arbeid med etisk handel?

Innledere fra næringslivet er populære innledere når organisasjoner, undervisningssteder og myndigheter arrangerer seminarer eller konferanser om bedrifters samfunnsansvar. Om lag halvparten av IEHs medlemsbedrifter har deltatt som innleder ved slike anledninger.

Flertallet av IEHs medlemsbedrifter har omtale av etisk handel på sine nettsider. Flere omtaler etisk handel i sine regulære årsrapporter. Det er imidlertid bare IKEA som utgir en egen samfunnsansvarsrapport.

Tilbakemeldinger til IEH

På en skala fra en til fem hvor fem er best lander medlemsbedriftene i gjennomsnitt på 4,1 når de blir spurt om hvor fornøyde de er med service og tjenester fra IEH-sekretariatet.

Ønsker fra medlemsbedriftene er verdifull informasjon når planene for IEHs arbeid skal utarbeides. Tilbakemeldingene fra bedriftene når det gjelder hva de ønsker at IEH skal prioritere i kommende år kan oppsummeres slik:

Medlemsnettverk:

- Generelt: Inspirerende samlinger for regelmessig erfaringsutveksling med konkrete eksempler (best practice).
- Vise gode eksempler på hvordan underleverandører kan inkluderes.
- Etablere nettverk eller samarbeid for inspeksjon av arbeidsforhold hos produsent.

Landfokus:

- Bangladesh, på grunn av de mange fabrikkulykkene som har funnet sted der.

Tjenestetilbud:

- Tettere samarbeid med medlemsbedrifter om oppfølging av leverandører.
- Fokuserer på hvilke muligheter mindre aktører har til å stille krav overfor sine leverandører.

Opinionsarbeid:

- Skape oppmerksomhet rundt hvilke etiske utfordringer som ligger i dagens verdenshandel. Tydeliggjøre problemstillingene og hvordan de best kan løses.

Rapport fra organisasjonsmedlemmene

Organisasjoner	Medlem fra år					
	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Fellesforbundet		X				
GRIP		X				
HSH	X					
Handel og Kontor		X				
Kirkens Nødhjelp	X					
Landsorganisasjonen	X					
Norsk Folkehjelp		X				
Norges Fotballforbund						X

Organisasjonsmedlemmene i IEH er, på samme måte som medlemsbedriftene, en samling til dels svært ulike aktører. Det er derfor naturlig og riktig at de oppfatter sin rolle i fellesskapet ulikt og handler deretter. Imidlertid har alle til felles at de informerer om og oppmuntrer til etisk handel i møte med norske bedrifter.

Medlemsorganisasjonenes internasjonale kompetanse og kontaktnett er uvurderlig for IEHs arbeid. Samtidig er det viktig at organisasjonene går sin egen innkjøpspraksis etter i sømmene. Derfor er det gledelig at tre av IEHs medlemsorganisasjoner, nemlig Fotballforbundet, Kirkens Nødhjelp og LO, har vedtatt eller er i ferd med å vedta etiske retningslinjer for egne innkjøp.

Fem år – ordet til stifterne

27.november 2005 fylte IEH fem år. Ordet gis herved (i alfabetisk rekkefølge) til IEHs stiftere – Coop Norge, Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon, Kirkens Nødhjelp og LO.

- Troverdighet og entusiasme gir gjennomslagskraft

Etter fem år er det med stor tilfredshet Coop Norge ser hvordan IEH har utviklet seg. Dette gjelder i antall medlemmer så vel som i faglig tyngde, og kanskje aller mest som den viktigste premissgiver for debatten og utviklingen rundt etisk handel i Norge i dag.

For Coop har IEH vært og er viktig som partner og støttespiller i vårt eget arbeid med etisk handel. Vi benyttet IEH som diskusjonspartner da vi utarbeidet policy for etisk handel i Coop Norden, og for utvikling av etiske krav (Code of Conduct) i leverandøravtalene. IEH opptre med en troverdighet og entusiasme som gir stor gjennomslagskraft når etiske spørsmål skal diskuteres, og er en viktig støttespiller når etisk handel skal innføres i en stor organisasjon hvor det alltid er ulike interesser. Videre gir bidrag fra IEH muligheter for faglig oppdatering og utvikling på en måte som det ville være langt mer krevende å få til uten IEH. Flere medarbeidere fra ulike deler av Coop Norge har deltatt på seminarer og workshops i IEH-regi.

Utfordringene innen området etisk handel er enorme – og de blir nær sagt større jo mer man arbeider med feltet, i lys av stadig økende globalisering. Vi vet etter hvert en god del om hvilke utfordringer som finnes innen ulike produksjoner og geografiske områder. Allikevel er det et meget langt lerret å bleke når det gjelder å få implementert systemer og løsninger både internt og hos leverandør og produsent. Det skal heller ikke stikkes under en stol at bevisstheten og prioriteringen internt til tider kunne vært bedre. Her er dialog og erfaringsutveksling i IEH-fellesskapet verdifullt.

Som en av stifterne av IEH har Coop Norge et ansvar for å bidra til at organisasjonen utvikles og lykkes i arbeidet. Dette vil vi gjøre gjennom bidrag i styrende organer og ved å gå foran i praktisk arbeid. Vi ønsker også at Coops ressurser i form av innkjøpskompetanse, innsikt i bransjeforhold, kommunikasjon og nettverk skal være nyttige bidrag inn i IEH-fellesskapet.

Vi gratulerer IEH med fem vel gjennomførte år og er imponert over at organisasjonen har kommet så langt på så kort tid. Det viser hvilket potensial et slikt fellesskap har. Videre er det hevet over enhver tvil om at IEHs spisskompetanse vil bli mer etterspurt i kommende år; sosial ansvarlighet er spørsmål alle bedrifter vil måtte forholde seg til. Vi har bare så vidt begynt på den enorme oppgaven det er å forbedre handelssystemene vi alle er en del av, og hvor Coop som handelsaktør har spesielle interesser og ansvar.

Avslutningsvis er det fristende å sitere Sir Winston Churchills ord fra krigsårene: "Dette er ikke slutten. Det er ikke engang begynnelse på slutten. Men det er, kanskje, slutten på begynnelsen".

*Knut Lutnæs
Miljøsjef Coop Norge*

- Et vanskelig område der behovet for informasjon er stort

HSHs medlemmer står for det meste av norsk import. Dermed har HSH alltid vært opptatt av vilkårene for det internasjonale vare- og tjenestebyttet. Naturlig nok har dette gjennom årene gjennomgående dreid seg om kvoter, toll, GATT (og senere WTO) og ikke minst forholdet til Europa gjennom EU, EFTA og EØS. Men etter hvert ble både HSH og HSHs medlemmer i økende grad oppmerksom på, og opptatt av, vilkårene på produksjonsstedet for de varer som ble importert. Således igangsatte HSH allerede tidlig på 1990-tallet ulike aktiviteter, særlig informasjonstiltak, der fokus ble rettet mot barnearbeid, straffearbeid og arbeidstakerrettigheter.

Det viste seg tidlig at dette er et vanskelig område der behovet for informasjon er stort. Idet mange innkjøp foretas på messer, gjennom tredjelandsimport og idet selv relativt enkle produkter kan ha en kjede av underleverandører, er det svært vanskelig for den enkelte innkjøper å gardere seg. Samtidig er det et stort behov for opplysning og veiledning ovenfor produsenter og eksportører.

Som skissert ovenfor, er det å ta samfunnsansvar ved innkjøp komplisert selv om viljen er aldri så mye til stede. I korthet er dette bakgrunnen for at HSH var med å stifte IEH. Kort og godt var det behov for et miljø som kunne være en god veileder for importørene, som kunne fortelle ute om hvilke krav vi stiller og som kunne puste innkjøperne litt i nakken der det trengtes. Slik vi ser det er det dette IEH har å by på i dag. I tillegg er IEH aktiv i samfunnsdebatten innenfor sitt felt og bidrar til økt oppmerksomhet omkring betydningen av import fra fattige land.

Utfordringene når det gjelder etisk handel er store. Ikke minst sett i lys av at handelsmønstrene stadig blir mer innviklede. Skohandel kan være et eksempel. Sko som importeres til Norge fra f. eks. Thailand, kan ha følgende historie: Hudene kommer fra Argentina, disse garves i Romania og læret blir til sko i Thailand. På hvert sted vil produsentene ha ulike underleverandører. Det er ikke enkelt å ta stilling til produksjonsvilkårene gjennom en slik kjede.

Ofte ropes det på boikott av et land eller en fabrikk dersom kritikkverdige forhold avdekkes. Det er en betydelig utfordring å forklare at boikott ikke er veien å gå, men at det som hele tiden må tilstrebes, er forbedringer.

Gjennom HSHs partnerskap med IEH, som stifter, "eier" og medlem, er det også skapt en arena for dialog og samarbeid. Spesielt ut fra at HSH har et eget program gående som dreier seg om å få til økt import fra utviklingsland, er det sentralt for oss å ha et godt samarbeid med IEH. Dette synes vi fungerer godt. Gjennom sine fem års virke fremstår IEH som et miljø med vel utbygget fagkunnskap og en praktisk tilnæringsmåte som gjør IEH til en naturlig og nødvendig støttespiller.

*Direktør Thomas Angell,
Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon (HSH)*

- Respekt for ulike roller danner grunnlaget for samarbeidet

Fordi IEH samler både organisasjoner og bedrifter i arbeidet for etisk handel, ser Kirkens Nødhjelp på IEH som helt unik. Samarbeidet bærer også preg av respekt for ulike roller. Dette har bidratt til at initiativet i dag står sterkere enn mange hadde trodd da vi var med på å stifte IEH. Potensialet for videre utvikling er likevel betydelig. Samarbeidsmodellen gir god gode forutsetninger for at IEH kan vokse seg enda sterkere.

Utfordringer for etisk handel

Det fokuseres for mye på at etisk handel skal være lønnsomt: CSR gir økt evne til å håndtere omdømmerisiko (kort sikt); svarer på økt forbrukerbevissthet og -krav (på mellomlang sikt, selv om dette forutsetter at selskapene selv markedsfører etikk i en utstrekning og på en måte de foreløpig ikke er villige til); posisjonerer bedriften godt i forhold til fremtidig regulering. Selv om disse antakelsene kan vise seg riktig, vil CSR-arbeid som er basert på dem hvile på sviktende premisser. Situasjonen i klesindustrien er indikativ: Selv om mange i bransjen flagger CSR-retorikk blir marginene, konkurranse- og arbeidsforholdene i sør mange steder stadig dårligere. Kirkens Nødhjelp har alltid ment og vil fortsette å mene at frivillige tilnærminger bare er troverdig i den grad bedriftene selv er villige til å ta en betydelig del av forbedringskostnadene, ved å lage kontraktsvilkår med sine leverandører som ikke bare krever, men også tilbyr: Bedre stykkpriser, sosiale premier, samt kontraktens varighet/forutsigbarhet og størrelse. Dette er ikke spesielt lønnsomt, men det trenger heller ikke å være særlig kostbart. Først og fremst er det riktig, og det er det viktigste. Fremtidens markedsledere vil være de selskaper som ved siden av å forvalte en relativt konsentrert og stabil leverandørportefølje, aktivt demonstrerer en vilje til å forbedre kontraktsvilkårene. Vår holdning møter ofte dette spørsmålet: Men hvordan kan vi vite at det kommer arbeiderne til gode? Dersom bedriftene i) oppnår balanse mellom krav og ytelser til leverandørene (inkl. gjennomføring av troverdige audits), ii) setter av ressurser til forbedringsprosjekter i samarbeid med organisasjoner og bransjepartnere, og iii) øker fokuset på grunnleggende arbeiderrettigheter, vil bedre kontraktbetingelser gi seg utslag i bedre produksjonsforhold. Men det finnes ikke snarveier til troverdighet: etikk kommer ikke på billigsalg. I tilfeller der bedriftene er små, eller forholder seg til store agenthus, er det også klart at bedriftene må samarbeide for å påvirke. Men dette forutsetter at konkurrenter tør å samarbeide og dele erfaringer, istedenfor å verne om disse erfaringene som dyrkjøpte forretningshemmeligheter.

*Gunstein Insteffjord
Leder utviklingspolitisk avdeling, Kirkens Nødhjelp*

- Å stifte IEH var en naturlig del av LOs strategi

LO bidro til å etablere IEH fordi dette var naturlig som en del av LOs strategi i arbeidet med å bedre arbeidsvilkårene i bedrifter/virksomheter som norsk næringsliv importerer varer fra. Gjennom medlemskap i IEH bidrar LO til at ILOs kjernekonvensjoner og arbeidstakerrettigheter blir respektert. Derfor ser LO medlemskapet i IEH som en god anledning til å bidra til skape et bedre arbeidsliv i land der arbeidstakerrettighetene står svakt. På LO-kongressen i mai 2005 ble det fattet en rekke vedtak som konkretiserer dette, blant annet i LOs handlingsplan 2005 – 2009 og de etiske prinsipper til leverandøravtaler for LOfavør, som også praktiseres for LO generelt.

Bedriftsmedlemmene må ta et medlemskap i IEH på alvor. Det må skje klare forbedringer i arbeidsforholdene i de bedriftene som medlemmene importerer fra, og de må overholde internasjonale arbeidsavtaler og konvensjoner. Det er en utfordring for IEH å kunne vise til synlige resultater i form av bedre arbeidsforhold i de bedriftene medlemmene importerer fra. Medlemmene må se etisk handel som en framtidrettet satsing som også de selv vil tjene på.

Som Norges største arbeidstakerorganisasjon er LO som partner i IEH med på å fremme etisk handel som et viktig redskap i kampen for faglige rettigheter i internasjonalt arbeidsliv. LO kan bidra med sin tyngde og autoritet, som igjen vil gi IEH nødvendig respekt og legitimitet som seriøs aktør i arbeidet for bedre internasjonale arbeidsforhold. Som partner og stifter er LO fornøyd med den framgang organisasjonen har hatt i sine første fem år. Dette går også fram av evalueringsrapporten fra konsulentselskapet Scanteam. Det viktigste framover vil være arbeidet med å skape gode langsiktige samarbeidsallianser med relevante organisasjoner. LO mener det er viktig å holde mulighetene åpne for sammenslåing eller et tettere samarbeid med organisasjoner på nasjonalt og / eller nordisk plan.

*Terje Kalheim
Informasjonsrådgiver LOs internasjonale avdeling*

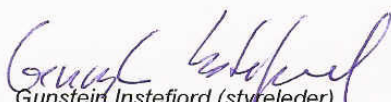
Balanse, regnskap og revisorerklæring 2005

Initiativ for etisk handel (IEH)

Balanse per 31.12.2005

	Noter	2005	2004
Eiendeler			
Omløpsmidler			
Kontingentfordringer	5)	108 000	0
Andre fordringer		38 328	81 824
Bankinnskudd	6)	517 505	330 876
Sum eiendeler		663 833	412 700
Egenkapital og gjeld			
Egenkapital			
Opptjent egenkapital		(6 571)	
Årets resultat	4)	149 602	
Sum egenkapital	7)	143 031	(6 571)
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		210 892	166 028
Skyldig offentlige avgifter		107 477	107 323
Annen kortsiktig gjeld		138 760	115 647
Skyldig NORAD	8)	63 673	30 273
Sum kortsiktig gjeld		520 802	419 271
Sum egenkapital og gjeld		663 833	412 700

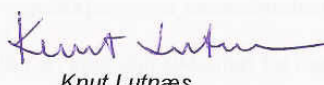
Oslo, 6. april 2006

 Gunstein Instefjord (styreleder)
 Kirkens Nødhjelp

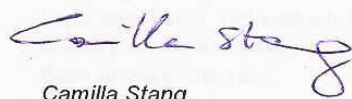

 Thomas Angell
 HSH

 Hilde Vanvik
 The Body Shop

 Terje Kalheim
 LO

 Knut Lutnæs
 Coop Norge

 Tina Enevoldsen
 Norsk Folkehjelp

 Camilla Stang
 Varnergruppen

 Leif Karl Iversen
 daglig leder IEH

Initiativ for etisk handel (IEH)

Årsregnskap 1/1 - 31/12 2005

	Noter	Regnskap	Budsjett	Regnskap
INNTEKTER		2005	2005	2004
Øvrige inntekt		530	20 000	84 966
Tilskudd NORAD		800 000	800 000	800 000
Kontingenter		1 602 160	1 500 000	1 243 748
TOTALE INNTEKTER		2 402 690	2 320 000	2 128 714
UTGIFTER				
Personalkostnader	1)	1 464 770	1 484 867	1 327 454
Adm og driftskostnader		526 656	462 000	543 627
Materiell og utviklingskostn	3)	227 717	355 000	288 117
Finansinntekter/utgifter		545	484	(362)
TOTALE UTGIFTER		2 219 688	2 302 351	2 158 836
RESULTAT	4)	183 002	17 649	(30 122)

Noteforklaringer til IEH regnskap og budsjett 2005

Generelle opplysninger

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser.

Det er ikke utbetalt honorar til styret i 2005.

Lån og sikkerhetsstillelse: Det er ikke gitt lån til, eller stilt sikkerhet for noen i 2005.

Note 1: Lønnskostnader

	2005	2004
Lønn inkl. på feriepenger	1 201 916	1 074 995
Arbeidsgiveravgift	180 457	163 831
Pensjonspremie +yrkesskadefors	68 614	70 793
Andre personalkostnader	13 783	17 835
Sum lønnskostnader	1 464 770	1 327 454

Antall ansatte i sekretariatet per 31.12.2005: 3

Lønn daglig leder 2005: Kr 430 000

IEH inngikk i 2004 kollektiv pensjonsavtale for alle ansatte og som også omfatter daglig leder.

Note 2: Adm.kostnader

Honorar revisor (Abrahamsen, Valvik & Co): kr 16 250

Note 3: Materiell- og utviklingskostnader

Rapporter, webutvikling, møter, seminar og konferanser

Note 4: Resultat 2005

IEHs reelle inntekter 2005 var kr 82 690 høyere enn budsjetterte. I henhold til tidligere avtaler med Norad tilfaller overskytende kontingentinntekter IEH. Resterende ubrukte midler fordeles mellom IEH og Norad.

Ubrukte midler (resultat)		
2005	183 002	
- IEH inntekter overskytende budsjett	(82 690)	(kr 1 602 690 - kr 1 520 000)
Restresultat til fordeling IEH/NORAD	100 312	

	Inntekt	%-vis fordeling IEH/Norad	Fordeling Restresultat	Bokført som Inntekt	Skyldig Norad
IEH inntekter	1 602 690	0,67	66 912		
Norad tilskudd	800 000	0,33	33 400	766 600	33 400
Sum	2 402 690	1,00	100 312		

IEH inntekter overskytende budsjett	82 690
IEHs andel restresultat til fordeling	66 912
ÅRSRESULTAT IEH	149 602

Note 5: Skyldig kontingent; Coop NKL, Arts&Craft, Ekspresspakk, Surprice

Note 6: Bundne bankinnskudd og kreditt på brukskonto

Bundne bankinnskudd for skattetrekk utgjør kr 51 580,-

Note 7: Egenkapitalbevegelse	2005	2004
Egenkapital 1.1	(6 571)	23 551
Årets resultat	149 602	(30 122)
Egenkapital 31.12	143 031	(6 571)

Årets resultat foreslås overført egenkapital

Note 8: Skyldig Norad

Ubrukte midler 2003	30 273	(tilbakeført januar 2006)
Ubrukte midler 2005	33 400	
Skyldig Norad 31.12.2005	63 673	

ABRAHAMSEN, VALVIK & CO. AS

Statsautoriserte revisorer

Til årsmøtet i
Initiativ for etisk handel (IEH)

REVISJONSBERETNING FOR 2005

Vi har revidert årsregnskapet for Initiativ for etisk handel for regnskapsåret 2005, som viser et overskudd på kr 183.002,-. Vi har også revidert opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift. Årsregnskapet består av resultatregnskap, balanse og noteopplysninger. Regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge er anvendt ved utarbeidelsen av regnskapet. Årsregnskapet og årsberetningen er avgitt av organisasjonens styre og daglig leder. Vår oppgave er å uttale oss om årsregnskapet og øvrige forhold i henhold til revisorlovens krav.

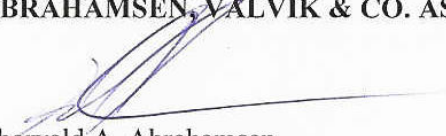
Vi har utført revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder revisjonsstandarder vedtatt av Den norske Revisorforening. Revisjonsstandardene krever at vi planlegger og utfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon. Revisjon omfatter kontroll av utvalgte deler av materialet som underbygger informasjonen i årsregnskapet, vurdering av de benyttede regnskapsprinsipper og vesentlige regnskapsestimater, samt vurdering av innholdet i og presentasjonen av årsregnskapet. I den grad det følger av god revisjonsskikk, omfatter revisjonen også en gjennomgåelse av organisasjonens formuesforvaltning og regnskaps- og intern kontrollsystemer. Vi mener at vår revisjon gir et forsvarlig grunnlag for vår uttalelse.

Vi mener at

- årsregnskapet er avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde for organisasjonens økonomiske stilling 31. desember 2005 og for resultatet i regnskapsåret i overensstemmelse med god regnskapskikk i Norge.
- ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.
- opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet og forutsetningen om fortsatt drift er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Oslo, 18. april 2006

ABRAHAMSEN, VALVIK & CO. AS

Thorvald A. Abrahamson
Statsautorisert revisor

:
6 Skøyen

Besøksadresse:
Karenslyst allé 9A, 6. etg.
Skøyen

Telefon: 22 12 26 12
Telefax: 22 12 26 10
E-post: avco@c2i.net

Org.nr. NO 980 601 145 MV
Medlem av
Den norske Revisorforening

